

Mangfold av friskoler

«Vi er superfornøyde med lærerne, bra læringsmiljø, trygg og variert skolehverdag» Elever på KG ungdomsskole

- 88 kristne skoler
- 87 montessoriskoler
- 32 steinerskoler
- 24 internasjonale skoler
- 21 toppidrettsskoler
- 19 andre friskoler

Kristne skoler

Friskoler følger i hovedsak ordinære læreplaner. Loven sier at kristne private skoler med statstilskudd må synliggjøre sitt særpreg ved å ha egne, godkjente læreplaner i KRLE/kristendoms-kunnskap. Læreplanens overordnede del skal også reflektere skolens kristne grunnlag. Kristne skoler er åpne for alle, uansett livssyn. Som regel er det et rikt mangfold av elever med ulike livssyn og bakgrunner. Kommunale skoler kan ofte ha en mer ensartet elevgruppe da det er geografi som avgjør elevmassen. Kristne verdier, som at alle mennesker har en uendelig verdi, er en del av grunnlaget for de kristne skolene, og de ansatte ved skolene har et inderlig ønske om at alle skal ha det bra.

Loverk

Retten til å opprette og drive friskoler i Norge er forankret i Lov om private skolar med rett til statstilskot. Det første avsnittet i loven lyder:

«Formålet med denne lova er å medverke til at det kan oppretast og drivast private skolar, slik at foreldre og elevar kan velje andre skolar enn dei offentlege, jf. Menneskerettsloven § 2 nr. 2.»

Venstresiden på Stortinget sikret nylig flertall for en endring i privatskoleloven som innskrenker muligheten til å opprette friskoler. Kommuner har alltid hatt rett til å uttale seg om friskolesøknader, men nå heter det at «Departementet skal leggje vesentleg vekt på fråsegna til vertskommunen eller vertsfylket.»⁴

Mange kommuner vil heldigvis gi positive uttalelser. Men er det rett at et flertall i et kommunestyre skal kunne frata foreldre i kommunen menneskeretten til å velge alternative skoler? Uten godkjente friskoler er der jo ikke alternative skoler å velge!

Finansiering

Det statlige tilskuddet til friskoler med grunnskoletilbud er i utgangspunktet 85 % av hva det koster pr. elev å drive kommunale skoler. Men fordi utgifter til å bygge skoleanlegget ikke er tatt med når tilskuddet beregnes, er det reelle tilskuddet pr. elev ca 70 % av alle kostnader pr. elev i kommunale skoler. Friskolene kan kreve skolepenger for elever som tas inn. Maksimalgrensen er 15 % av tilskuddssatsen pr. elev.

Dette innebærer at friskoler belaster offentlige budsjetter langt mindre enn det offentlige skoler gjør. Foreldrene betaler en solid andel av utgiftene. Det er fint for stat og kommune, men barnekonvensjonen sier jo at grunnskoleutdanningen bør være gratis!

Det er forbudt i Norge for friskoler å ta utbytte, og det er fint. I kristne skoler er det ofte slik at skolen tilføres midler gjennom gaver og dugnad. Det dekker hva staten ellers burde betale for.

En menneskerett

Retten til å velge andre skoler enn de offentlige er tydelig forankret i menneskerettighetene:

«Foreldre har fortrinnsrett til å bestemme hva slags undervisning deres barn skal få.»¹

«Konvensjonspartene forplikter seg til å respektere foreldres og, når det er aktuelt, verges frihet til å velge andre skoler for sine barn enn dem som er opprettet av offentlige myndigheter... og til å sikre sine barn en religiøs og moralsk undervisning i samsvar med deres egen overbevisning.»²

FNs barnekonvensjon sier dette om foreldrebetaling:

«Partene anerkjenner barnets rett til utdanning, og med sikte på å oppnå denne rett gradvis og på grunnlag av like muligheter skal de særlig: a) gjøre grunntutdanningen obligatorisk og gratis tilgjengelig for alle.»³

Bli kjent med

KRISTNE FRISKOLER

(Private skoler med rett til statstilskudd)

Grunnskoler

Antall

Rundt 4,6 % av grunnskoleelever i Norge går på friskoler.

Av de 356 kommunene i Norge er det bare 59 kommuner som har et kristent skoletilbud. Det er store avstander mellom mange av skolene, så de fleste elever i Norge har ikke et reelt, kristent friskoletilbud.

De nye endringene i privat-skoleloven (se punkt om lovverk) gjør det svært vanskelig å få etablert nye skoler. Det kan bety at mange foreldre ikke vil få mulighet til å velge en kristen skole.

Dette samsvarer dårlig med menneskeretten til å kunne velge alternativ skole.

«Jeg har ikke angret et sekund på at jeg valgte å gå der.»

Andrea Gripsgård Jørgensen, Danielsen ungdomsskole.

«Det er skoler som er for alle, uavhengig av hvor du kommer fra, hvem du liker, gift, aleneforeldre, samboer, rik eller fattig.»

Høringsuttalelse fra Cecilia-Renate Bermejo Seilen, FAU, Danielsen ungdomsskole, Osterøy

SFO

De fleste av de kristne grunnskolene tilbyr SFO. Staten støtter gratis kjernetid i SFO.

Friskolene kan søke om tilskudd som skal kompensere for friskolens tapte inntekter dersom de velger å tilby 12 timer gratis SFO på 1. og 2. trinn, og ved redusert betaling for elever på 1.–4. trinn.

Det er fortsatt usikkerhet om det er bevilget nok penger i statsbudsjettet til å dekke alle søknadene.

Noter:

- 1: FNs menneskerettserklæring, artikkel 26, 3.
- 2: FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, artikkel 13, 3.
- 3: FNs konvensjon om barnets rettigheter, artikkel 28, 1, a.
- 4: Lov om private skolar med rett til statstilskot, § 2-1, siste del av første avsnitt.
- 5: Norgeskart er hentet fra Wikipedia.
- 6: Tall fra Statistisk Sentralbyrå 2019.

Skolebygg

Utgiftene som fylkeskommunene har med å bygge nye skoler eller investere i skolebygg, trekkes fra i regnskapene som brukes til å beregne tilskuddet til friskolene. Offentlige skoler bruker i gjennomsnitt ca. 30 000 kr pr. elev pr. år⁶ til dette. Friskolene får et eget tilskudd fra staten på ca. 1700 kr pr. elev til det samme formålet. Det betyr at friskolene må bære nesten alle utgifter til skolebygg selv.

Og med det så har ikke kommunene kostnader med skolebygg for noen av sine innbyggere i grunnskolealder.

Taper kommunene?

Kommunene får redusert overføring fra staten for hver friskoleelev, men trekket skjer først 1 ½ år i etterkant, og det er kun 80 % av hva en elev koster, som trekkes. Hvis dette er for dårlig for kommunene, bør de be om mer fra det staten sparer på friskoleelever.

I perioder med nedgang i elevtallet i en kommune, vil den reelle innsparingen for kommunen være liten fordi man har ledig plass i klasserommene. Men en kommune som driver skole på denne måten, driver urasjonell skole. Kommunen vil normalt rasjonalisere ved å flytte skolegrenser og lage større klasser.

I kommuner med befolkningsvekst er det en stor besparelse for kommunen at det etableres friskoler. Friskoler kan bidra til at kommunen slipper å bygge nye skoler eller bygge ut eksisterende skoler. Det kan spare kommunen for store beløp.

kff Kristne Friskolers Forbund